

Udstykning i Grønholt

Som det måske er bekendt, var det den unge Kronprins, den senere Frederik den sjette, som i året 1784, da han 16 år gl. var blevet myndig, (det blev en kronprins dengang), i det første statsråd meddelte, at han overtog regeringen efter sin far. Christian den syvende var grundet sin sygdom, ikke istand til selv at gøre det, og Enkedronning Juliane Marie havde, siden den ulykkelige begivenhed om Dronning Caroline Mathilde og Struense i 1772, været den egentlig styrende. Med Kronprinsens

overtagelse, skete der et skifte i de rådgivere som hidtil havde bistået Enkedronningen. Den unge regent havde ingen tillid til de gamle, de nye var mænd som Bernstorff, Rewentlow og Colbjørnsen, mænd med nye idéer om ophjælpsningen af det danske landbrug, og i særdeleshed bønderne hvis dygtighed var hæmmet af gamle tiders undertrykkelse. Der fortælles, at da de nye mænd havde talt med den unge Kronprins om deres planer, spurgte han, om hvornår der kunne begyndes. Der blev forsigtigt nævnt nogle år, men Kronprinsen svarede: »hvorfor ikke begynde med det samme«. En kendsgerning er det, at allerede samme år var udstykningsplanerne påbegyndt i Grønholt.

Allerede 1781 kom en forordning om fællesskabets ophævel-

se, men den gav ingen resultat. I Grønholt blev så tidligt som 1777 to gårde flyttet ud, »begge op til skovene«, den ene var Hegnholt, den anden Lange-landsgården. Den første gård med egne jorder omkring sig, var dog Ebbekjøgården. Den blev til allerede i 1760, da Dronning Juliane Marie fandt det var for langt for hendes røgttere og malkepiger, når hendes malkekvæg skulle græsse på noget af det gamle Ebbekjøgård. Derfor blev fæstebonden på jorden lige ovenfor parken flyttet til grænsen mellem Asminderød og Lønholt og det nuværende »Dronningens Kovang« oprettet. På en anden af det gamle Ebbekjøgård blev gården Tulstruplund bygget af livlægen Urban Aaskow som Urbanslyst.

Men 1784 kom der gang i landboreformerne. Det år begyndte man på opmålinger, men først den 19/10 1787 blev det endelige møde om Grønholts udskiftning afviklet.

Fra gammel tid var der 10 gårde i Grønholt. Men samtidig med de to gårdes udflytning i 1777 blev to andre nedlagte og jorden lagt til skoven. Tilbage var der da seks gårde i byen. Fogeden Jens Hansen fik som

29.11.1902

embedsmand lov til at blive liggende, det var Fuglehavegård. Hans lod hed »Byes Agre«. Hans nabo var Jens Mortensen på Vandsbækgården, som måtte udflytte, og Jens Hansen bekom da hans husplads og indlod, formedelst 35 Rigsdaler til ham for frugttrær i haven. Jens Mortensen måtte flytte fordi hans gård var så ringe, at den sagtens kunne nedrives. Derimod, var Kollerisgården af god beskaffenhed, og ejeren Søren Larsen, gammel, så den fik også lov at blive liggende på sin gode plads. Han fik dertil indloden kaldet »Molsteds Lodden«. Tilbage var tre gårde og der blev foretaget en lodtrækning. Den vandt Mogens Nielsen på Bakkegården, som dengang hed »Orendrupgaarden«. Han fik også en indlod, kaldet »Lange Toften«. De tre der skulle udflyttes, trak igen lod om beliggenheden, hvorved Søren Olsen på Vennekildegården fik udloden kaldet »Skovhusloden«, Jakob Mortensen på Vandsbækgården fik udloden »Møllerhøjsloden«. Niels Jensen på Lollandsgården fik tildelt »Stenhøjsloden«.

Skolen fik lodden østen for kirken og tæt ved byen, og dermed var skoleholderen fornøjet.

Af disse gårde er der tre, som kan have interesse at høre nærmere om. Peder Larsens søn, Lars Pedersen overtog Hegnholt efter sin far, men snart

blev den solgt til overhofmarskalk Hauch, og på den byggede arkitekt C. F. Hansen, (Frue Kirkes bygmester), den nuværende landejendom. I 1833 købte toldkontrollør Zachariæ efter sine år på de vestindiske øer denne gård. Han var far til Zachariæ på Paradise på Helsingørsvej. Men den gamle gård og jorden der omkring, blev til ejendommen »Tjørnehøj«, og det er ikke mange år siden, det gamle stuehus blev nedrevet, uden at man dog var klar over at det var fra 1777.

Orendrup gård, eller Bakkegården, tilhørte i 1718 Mogens Jacobsen, født 1659 og i sit 79ende år gift med Kirsten Pedersdatter, 28 år gl. Hun blev enke 3 år efter, og giftede sig igen med Niels Andersen fra Tikøb, født der i 1706. Deres søn, Mogens, blev opkaldt efter ham de skyldte gården. Mogens Nielsen lod ikke mange år efter udskiftningen gården gå videre til deres eneste barn, datteren Mette. Hun var et godt parti og jeg forestiller mig hun har set godt ud. 19 år gl. blev hun gift med skrædder-sønnen Christen Eskildsen fra Lønholt. Skrædderen Eskild Christensen havde en bedstefar, Jens Andersen, som vistnok overtog en gård i Lønholt efter Søren Christensen, hvis kone, Gertrud Eskildsdatter, allerede var født i 1635. Herfra stammer navnene Christen og Eskild. Søren Christensen var forresten ladefoged på Ebbekjøb.

Christen og Mette blev stamforældre til Eskildsen-slægten, som vi idag finder på Fuglehavegård. Det gik sådan til. På denne gård sad fogeden Jens Hansen, også fra en slægt langt tilbage. Hans søn, Hans, giftede sig med en datter af Mette og Mogens. De havde ingen børn og de lod gården gå i arv til en yngre bror til hende, også med navnet Eskild.

De ville blive forbavset, hvis alle nulevende, som er i familie med denne slægt, kunne blive samlede. Jeg kan nemt påpege mindst 7 slægter som bor i Asminderød-Grønholt i dag.

Ellers blev hele overdrevet udstykket til husmænd og andre i Grønholt. Også her er der slægter med rødder langt tilbage i historien. Lad mig nøjes med et navn, Ingemandsen. Udenfor sognet er der et navn som Borkersen.

Det er forbavsende at se, hvor længe berømte navne holder sig i en familie. Men det er vel at drømme lidt for meget, når jeg siger, at et ægtepar, Eskild og Gertrude, gav en gård væk i København i 13hundred tallet. 1496 var en bonde, Niels Eskildsen fra Hillerød, som også hørte til Grønholt, deltager i et sognestævne på Grønholt Kirkegård. Broderen til Gertrud Eskildsdatter hed også Niels Eskildsen. Han var smed og gårdmand i 1686.

Det her er altså lidt om Grønholt. Næste gang må det blive et andet sogns tur til at blive fortalt.

Kaj Strandberg